

Paul Tough (născut în 1967), scriitor canadiano-american, jurnalist și om de radio și de televiziune, scrie articole despre educație, parenting, sărăcie și politică pentru *New York Times Magazine*. A mai publicat în *New Yorker*, *GQ* și *New York Times* și este editor fondator al revistei online *Open Letters*. Cartea *Secretul succesului* a fost tradusă în 27 de limbi și s-a aflat timp de peste un an pe lista de bestselleruri *New York Times*. De același autor: *Whatever It Takes: Geoffrey Canada's Quest to Change Harlem and America* (2008).

Pentru mai multe informații, vizitați www.paultough.com sau urmăriți-l pe Twitter: @paultough

PAUL TOUGH

ÎNDRUMAREA COPIILOR SPRE SUCCES

Principii și metode

Traducere din limba engleză de
OANA BARBU

Cuprins

1. Adversitatea

De ce au dificultăți la școală elevii săraci? – importanța abilităților noncognitive – „O.K., acum că știm asta, cum acționăm?“ 13

2. Strategiile

Problema clasificării – abordări diferite, elemente comune – o poveste neîntreruptă de la naștere până la liceu 19

3. Abilitățile

Ne putem decide asupra celui mai bun mod de a preda determinarea? – predarea caracterului fără a vorbi despre caracter – este „predarea“ cel mai potrivit cuvânt? 22

4. Stresul

O scurtă explicație a răspunsului „luptă sau fugi!“ – cum influențează stresul toxic creierul – de ce funcțiile executive sunt importante la școală 27

5. Părinții

Cum percep bebelușii lumea – importanța contactului „acțiune-răspuns“ – cum îi ajutăm (sau nu) pe nou-născuți să facă față stresului? 30

6. Trauma

Care este nivelul experiențelor tale adverse din copilărie? – experiențe adverse vs. medii adverse – experiențele adverse din copilărie și efectul lor asupra succesului academic 33

7. Neglijența

Există o neglijență „bună”? – efectele devastatoare ale substimulării cronice – exemplul orfelinatului rusesc 38

8. Intervenția timpurie

De ce primii ani din viață contează? – finanțarea educației întâlnește neurologia – gânguritul și dilema factorilor decizionali 42

9. Atașamentul

Ce ne poate învăța un studiu jamaican despre atașamentul parental? – construirea unei „baze sigure” – nu putem oare doar să împărțim broșuri și să-i lăsăm pe părinți să se descurce? 46

10. Vizita la domiciliu

Atașamentul și recuperarea comportamentală – Juliana și incidentul „biscuitul” – „Ne concentrăm asupra acestui moment pozitiv” 53

11. Departe de casă

Efectul Educare – cum găsim furnizorii de îngrijire informală a copilului? – cum îi ajutăm pe profesorii de creșă să se simtă mai puțin stresați? – modelul bidirectional al autocontrolului 60

12. Pietrele de temelie

Ce se schimbă (și ce nu se schimbă) la grădiniță – „poate că nu ești tu de vină că nu le accepți de-a gata” – originile perseverenței și ale rezilienței 67

13. Disciplina

Istoria „toleranței zero” – cine și de ce este pedepsit – efectele pedepsei asupra copiilor care nu sunt pedepsiți – de ce pedepsele grele dau greș adesea? 72

14. Stimulentele

Abordarea behavioristă a educației – abțibilduri și petreceri cu pizza – „Impactul stimulentelor financiare asupra rezultatelor elevilor este, statistic vorbind, 0!” 77

15. Motivația

Motivația intrinsecă vs. motivația extrinsecă – ce l-ar determina pe un copil de patru ani să nu mai deseneze? – autonomie, competență și apropiere 81

16. Evaluarea

Cum măsurăm abilitățile noncognitive? – cum identificăm educatorii care să îi ajute pe elevi să se implice? – care sunt mesajele ascunse pe care profesorii le transmit elevilor? 87

17. Mesajele

Povestea eșecului fiecărei școli – ce fel de colectivitate promovează perseverența? – fii determinat sau acționează cu determinare 96

18. Mentalitățile

Profesorul îmi este prieten sau dușman? – Puterea transformațională a bilețelului – Cum oprim alarma sistemului „luptă sau fugi!“? 104

19. Relațiile

De ce a fost Rashid atacat și de ce a fost capabil să vorbească despre asta? – cum influențează climatul clasei rezultatele testelor? – este cu adevărat posibil să transformi o școală în totalitate? 109

20. Pedagogia

Ce se întâmplă când profesorii dau frâu liber elevilor? – proiecte autocordonate și conferințe conduse de elevi – repartizarea temelor solicitante, riguroase și complicate 115

21. Provocările

Multe abilități de bază, puține abilități de rezolvare a problemelor – abordarea japoneză – strategia americană dominantă de instruire – „Confuzia și frustrarea ar trebui diminuate“ 124

22. Învățarea aprofundată

Cererile pieței muncii în secolul 21 – „Învățarea aprofundată a fost dintotdeauna destinată celor înstăriți“ – schimbarea vine odată cu Elm City 130

23. Soluțiile

Șapte milioane de copii se confruntă cu sărăcia – un sistem nefuncțional – schimbarea politicilor, a practicilor și a mentalității 136

Mulțumiri 141

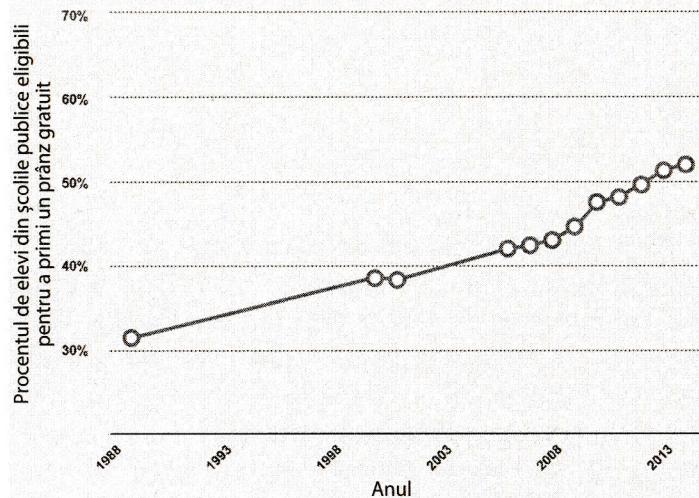
Notă asupra surselor de documentare 144

1. Adversitatea

În 2013, Statele Unite ale Americii au trecut printr-un moment de criză în domeniul educației. Pentru prima dată, cei mai mulți elevi din școlile publice din țară – 51% mai precis – se aflau sub pragul venitului minim la nivelul guvernului federal, ceea ce însemna că erau eligibili pentru a primi un prânz gratuit sau subvenționat la școală. Această situație nu a surprins pe nimeni. Conform datelor obținute de Southern Education Fondation, procentul elevilor americani din școlile publice cu un venit mic a crescut în mod constant începând din 1989, an din care fundația a început să țină această evidență. (Initial, mai puțin de o treime a elevilor se încadra în această definiție.) Depășirea pragului de 50%, deși poate părea simbolică, este una foarte importantă. Ea presupune că educarea copiilor disponând de un venit minim nu mai poate fi considerată o problemă adiacentă a educației americane. Conform definiției, sprijinirea copiilor săraci pentru a reuși în viață devine de acum scopul principal al școlilor publice americane și, implicit, una dintre responsabilitățile autorităților.

Este o responsabilitate pe care nu reușim să ne-o assumăm. Conform statisticilor Departamentului American pentru Educație, diferența rezultatelor obținute la testele de citire și matematică de către elevii de clasa a opta cu un venit mic și de către colegii lor mai înstăriți nu s-a micșorat deloc în ultimii 20 de ani. (Diferența dintre elevii cu venituri

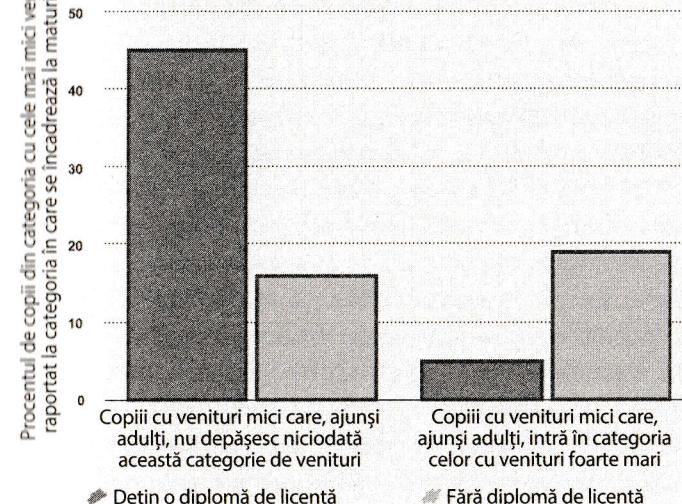
Numărul în creștere de elevi din școlile publice americane, proveniți din familiile cu venituri mici

mici și cei înstăriți din clasa a patra s-a micșorat în ultimele două decenii, însă într-o proporție foarte mică). Între timp, diferența rezultatelor obținute la examenele naționale dintre liceeni cu venituri mici și cei înstăriți a crescut, în ultimii 30 de ani, de la 90 de puncte (dintr-un total de 800) în anii '80 la 125 de puncte în prezent. Decalajul rezultatelor obținute în timpul facultății de studenții aflați în cele două categorii s-a adâncit de asemenea considerabil. Astăzi, cu excepția situației în care copiii proveniți din familii modeste din punct de vedere financiar reușesc să obțină o diplomă de licență, mobilitatea lor economică este sever îngărdită: tinerii care cresc în familii cu un venit minim (sub 21 500 \$/familie) și care nu obțin o diplomă de licență beneficiază astăzi de o sansă din două să-și depășească această condiție financiară.

Aceste discrepanțe se accentuează în ciuda faptului că în ultimele două decenii eliminarea decalajului dintre rezultatele școlare obținute de copiii proveniți din familii

Copiii proveniți din familiile cu venituri mici se confruntă cu mobilitate socială limitată, cu excepția situației în care obțin o diplomă de licență.

înstărite și cei din familii modeste a reprezentat unul dintre obiectivele principale ale politicii naționale în domeniul educației, aşa cum reiese din legea președintelui George W. Bush – *No Child Left Behind*, respectiv din programul președintelui Barack Obama – *Race to the Top*. Aceste eforturi guvernamentale au fost susținute și finanțate de un număr foarte mare de organizații non-profit, sprijinite adesea și de filantropi generoși care manifestă devotament tenace în discutarea inegalităților din domeniul educației. Pe parcurs, aceste eforturi au dus și la succese individuale – școli și programe care fac o diferență vizibilă în ameliorarea situației elevilor proveniți din familii cu venituri mici –, dar acestea au influențat puțin performanța elevilor în general.

Discuția nesfârșită asupra modalității de a elimina acest decalaj și asupra posibilității reale ca acest lucru să devină realitate nu s-a limitat doar la nivelul decidenților politici sau al filantropilor. Educatori din toată țara cunosc

îndeaproape luptă pe care o duc copiii care se confruntă cu adversitatea, precum asistenții sociali, mentorii, pediatrii și părinții. Dacă lucrezi cu copii care cresc în sărăcie sau în alte circumstanțe potrivnice, știi că poate fi dificil pentru profesori sau pentru alte categorii profesionale să se înțeleagă cu ei, să îi motiveze, să îi liniștească, să relaționeze. Mulți educatori au reușit să depășească aceste bariere (cel puțin cu o parte dintre elevi). Am vorbit însă în ultimii ani cu sute dintre ei, care se simt epuizați, chiar disperați, din cauza frustrărilor provocate de munca lor.

Aceia dintre noi care încearcă să depășească aceste diferențe din domeniul educației întâlnesc multe obstacole – unele financiare, altele politice și birocratice. Însă aș spune că primul obstacol este cel conceptual: nu cunoaștem încă pe deplin mecanismele din spatele adversității din perioada copilăriei. Ce înseamnă să crești în sărăcia care determină atâtea consecințe îngrijorătoare? Sau, ca să reformulez: ce anume oferă bunăstare copiilor și de ce anume îi privează un trai modest?

Acestea sunt întrebările la care am încercat să răspund în articolele mele timp de mai bine de un deceniu. Prima mea carte, *Whatever It Takes*, a avut ca subiect activitatea lui Geoffrey Canada, fondatorul organizației Harlem Children's Zone, și analizează, printre alte aspecte, modalitatea în care cartierul în care cresc copiii le influențează rezultatele și, în special, felul cum limitează oportunitățile acestora experiența de a copila într-un zonă săracă. Cea de-a doua carte a mea, *How Children Succeed*, analizează dintr-o altă perspectivă provocările cu care se confruntă copiii dezavantajați, aceea a competențelor și abilităților pe care le dezvoltă (sau nu) în timpul copilăriei.

Punctul central al cărții *How Children Succeed* l-a constituit rolul pe care un grup de factori denumiți adesea abilități noncognitive sau „soft” – calități precum perseverența,

determinarea, autocontrolul și optimismul – îl joacă în depășirea provocărilor pe care le întâlnesc copiii săraci și în strategiile care i-ar putea ajuta să reușească. Aceste calități, denumite adesea trăsături de caracter, au devenit în ultimii ani o sursă de interes și de optimism pentru aceia care studiază dezvoltarea copilului. Mulți oameni, inclusiv eu, credem acum că acestea sunt instrumente vitale pentru ameliorarea rezultatelor obținute de copiii care provin din familii cu venituri mici.

O parte a dovezilor care susțin această opinie vine din partea neuroștiinței și a pediatriei, domenii în care cercetări recente au demonstrat că mediile potrivnice sau instabile pot determina modificări biologice la nivelul creierelor și al corpurilor în dezvoltare ale bebelușilor și ale copiilor. Aceste modificări afectează dezvoltarea unui set important de abilități mintale care ajută copiii să-și adapteze gândurile și sentimentele, această afecțiune îngreunându-le ulterior procesarea informațiilor și gestionarea emoțiilor în direcția succesului la școală.

Această cercetare neurobiologică este completată de studii psihologice pe termen lung, care arată că acei copii care manifestă anumite abilități noncognitive (inclusiv autocontrolul și determinarea) tend să obțină rezultate bune la maturitate. Dintre aceste studii, cel mai aprofundat este cel realizat începând cu anii '70, care a analizat, pe o perioadă de câteva decenii, peste 1000 de copii născuți în Dunedin, Noua Zeelandă, și care a demonstrat că acei copii cu abilități noncognitive puternice reușesc să parcurgă mai mulți ani de școală și beneficiază de o sănătate mai bună. De asemenea, în cazul acestora, riscul de a ajunge părinți singuri, de a avea probleme financiare sau de ajunge închisoare este mai mic.

Începând din toamna anului 2012, când cartea mea a fost publicată, ideea că aceste calități reprezintă un aspect

important și adesea ignorat în dezvoltarea tinerilor a căpătat notorietate, cu precădere în domeniul educației. În ceea ce privește dezbatările din ultimii ani privitoare la factorii noncognitivi, nu s-a ajuns încă la un consens referitor la modalitatea cea mai eficientă de a ajuta tinerii să le dezvolte. Această situație a fost foarte frustrantă pentru mulți educatori. După publicarea cărții mele, am ținut adesea prelegeri grupurilor de profesori sau persoanelor direct implicate în dezvoltarea copiilor. Am vorbit despre cele mai recente studii din domeniul biologiei referitoare la adversitate și am descris doctorii, mentorii, profesorii și copiii pe care i-am întâlnit. Apoi, după încheierea prezentării, am primit mereu aceeași întrebare de la public: *Bine, acum, că știm toate acestea, cum procedăm?* Ideea conform căreia abilitățile noncognitive sunt un element important în atingerea succesului în educație, cu precădere de către elevii cu o situație materială precară, rezona cu experiența avută de mulți dintre profesorii cu care am discutat. Dar aceștia nu găsiseră, în cartea mea sau oriunde altundeva, o descriere clară a celor mai eficiente practici și abordări în dezvoltarea acestor abilități la copii și adolescenți.

Astfel, în vara anului 2014, am decis să pornesc într-o nouă aventură, revizuind cercetarea despre care am discutat în *How Children Succeed* și să îmi extind studiile către noi descoperiri științifice, noi modele educaționale, noi abordări de interrelaționare cu copiii, atât în timpul orelor cât și în afara lor. Această carte reprezintă materializarea acestor eforturi. Scopul ei este acela de a oferi practicienilor și factorilor decizionali un ghid practic pentru a cerceta îndeaproape acest domeniu încă nou. Cartea reprezintă o încercare de a răspunde la întrebarea: acum, că știm toate acestea, cum procedăm?

2. Strategiile

Înainte de a începe, aş dori să explic câteva strategii la care vreau să fac referire în paginile următoare. În primul rând, dați-mi voie să scot în evidență o tehnică pe care jurnaliștii care abordează problemele sociale, asemenea mie, o folosesc adesea în munca lor. Descriem un anumit tip de intervenție – un program școlar, pedagogic sau extra-școlar sau un anumit tip de organizare a comunității – și încercăm să folosim acel program, implicit sau explicit, drept un model pe care alții să îl imite. Filantropii și fundațiile care au drept misiune ameliorarea condițiilor de viață ale săracilor fac adesea același lucru: caută programe care funcționează și încearcă să le copieze, extinzându-le pentru a se atinge o audiență cât mai mare. Există motive solide în spatele strategiei de imitare. Aceasta reprezintă de altfel paradigmă de bază în lumea tehnologiei: experimentează câteva lucruri noi, identifică unul care are cel mai mare succes și îl extinde. Centrarea pe modele de succes este o abordare atractivă, de asemenea, pentru un jurnalist narativ, deoarece oamenii preferă să citească povești emoționante despre indivizi care se află în căutarea unui scop mare decât să-și bată capul cu statistici și cercetări impersonale.

Acest tip de journalism are însă limitele sale. Este valabil și pentru acest tip de filantropie. Extinderea nu funcționează la fel de bine în asistență socială și în educație așa cum funcționează în lumea tehnologiei. Literatura de specialitate

În domeniul social abundă de exemple de programe mici, de calitate, care însă devin mai puțin eficiente atunci când sunt replicate la o scară mai largă. Pe de altă parte, centrarea pe povești individuale, deși satisfăcătoare din punct de vedere narativ, ne poate distrage atenția de la o întrebare mult mai importantă: dacă această școală, grădiniță sau program de îndrumare funcționează, *de ce* funcționează? Care sunt principiile și practicile care aduc succesul?

În acest context, scopul meu este să analizez intervențiile nu ca programe-model care pot fi replicate, ci ca expresii ale unor idei și strategii de bază. Ipoteza mea este că nici un program sau nici o școală nu este perfectă, dar că fiecare intervenție de succes conține anumite indicii despre cum funcționează și de ce, indicii care pot fi folositoare. Scopul meu este acela de a extrage și de a explica principiile de bază ale fiecărui program despre care scriu și de a căuta elementele comune tuturor.

Există o a doua provocare cu care se confruntă originea încearcă să găsească strategii care să rezolve problemele copiilor dezavantajați. În această țară cel puțin, avem tendința de a fragmenta copilăria într-o serie de capitole separate, divizând-o precum mărimea hainelor sau secțiunile unei biblioteci: sugari și bebeluși, școlari, adolescenți. Această fragmentare este obișnuită printre cercetători, grupuri de interes, de filantri sau de birocați. Să luăm drept exemplu politicile publice. La nivel federal, educația copiilor de la vîrste fragede intră în competența Departamentului pentru Servicii Sanitare și Sociale (Department for Health and Human Services), care gestionează programul Head Start și alte programe pentru preșcolari prin Administrația pentru Copii și Familiile (Administration for Children and Families). Din prima zi de grădiniță, responsabilitatea este atribuită, ca prin minune, Departamentului pentru Educație (Department of

Education) care gestionează educația primară și secundară. Aceeași segmentare de ordin birocratic apare la nivel statal și național unde, cu mici excepții, administratorii sistemului preșcolar și școlar nu colaborează și nu comunică prea mult. Aceste fragmentări sunt ușor de înțeles. Să încerci să gestionezi toată perioada copilăriei poate fi o misiune prea grea pentru oricine, fie ea agenție guvernamentală sau fundație, fără să mai discutăm despre profesori, mentorii sau asistenții sociali. Însă dezavantajul cel mai mare al acestei abordări bazată pe fragmentare este cauzat de faptul că putem omite cu ușurință teme sau modele care persistă de-a lungul etapelor copilăriei. În acest caz, scopul meu este să urmez o strategie diferită: să consider parcursul copiilor în procesul de dezvoltare, în special al copiilor care cresc în medii defavorizate, ca unul continuu – o singură poveste de la naștere până la sfârșitul liceului.

Deoarece calitățile noncognitive precum determinarea, curiozitatea, autocontrolul, optimismul și perseverența sunt adesea descrise, cu o oarecare acuratețe, drept abilități, educatorii dornici să dezvolte proprietăților elevi aceste calități tind, în mod natural, să le trateze ca pe niște abilități pe care deja știm să le predăm: cititul, socotitul, analiza și aşa mai departe. Având în vedere că potențialul abilităților noncognitive a devenit foarte cunoscut, cererea pentru o curriculă, un manual sau o strategie de predare care să ne ghidizeze în încercarea noastră de a ajuta elevii să-și dezvolte aceste abilități a crescut. Dacă reușim toti să fim de acord cu cea mai eficientă metodă de a predă teorema lui Pitagora, oare nu putem să ajungem la un consens și asupra celei mai bune metode de a predă determinarea?

În practică însă nu a fost atât de simplu. Anumite școli au dezvoltat abordări exhaustive pentru învățarea trăsăturilor de caracter și, în săli de clasă din toată țara, profesorii le vorbesc elevilor mai mult ca niciodată despre calități precum determinarea și perseverența. Însă, în cercetarea mea pentru *How Children Succeed* am observat un paradox: mulți dintre educatorii pe care i-am întâlnit și care păreau cei mai în măsură să formeze abilități noncognitive elevilor lor nu le-au menționat niciodată la clasă.

Să o luăm de exemplu pe Elizabeth Spiegel, profesoara de șah despre care am vorbit pe larg în *How Children Succeed*.

Aceasta predă șah la școala intermediară 318, o școală tradițională, publică, nu prea populară din Brooklyn, unde sunt înscrisi cu precădere elevi de culoare, cu o situație materială modestă. Așa cum am descris în carte, ea a transformat echipa de șah a școlii 318 într-o echipă competitivă, care câștigă în mod constant în fața echipelor provenite din școli private care beneficiază de un buget foarte mare și care câștigă campionate naționale. Privind-o, mi-a fost clar că ea își învăță elevii nu numai șah. Ea le inocula și un sentiment al apartenenței, încredere în sine, dându-le un scop. Printre abilitățile pe care elevii ei le deprinseseră se numărau multe dintre aceleia pe care alți educatori le numeau caracter: elevii nu renunțau în fața unor probe solicitante, depășind obstacole foarte dificile; reușeau să își controleze frustrările, să depășească impasul și eșecul cu aplomb și reziliență; se dedicau obiectivelor pe termen lung, care adesea păreau foarte greu de atins.

Elizabeth Spiegel predând la școala 318

Și totuși, în toată perioada pe care mi-am dedicat-o observând-o predând, nu am auzit-o niciodată pe Elizabeth Spiegel folosind cuvinte precum determinare, caracter sau